

Агенція "Незалежність"

КУПИТИ

Рік 1991. Україна повертається на політичну мапу світу. Молода держава стикається з новими загрозами — людськими і надприродними. На її захист стає таємна неурядова організація — Агенція «Незалежність». Рік за роком її агенти: люди та інші істоти боронять Батьківщину, використовують свої надприродні можливості, відводячи загрози, про які ми так і не дізналися, та роблять історію такою, якою ми її знаємо тепер. Рік 2021. Україна святкує тридцять років Незалежності. До ювілею створена збірка фантастичних оповідань від сучасних українських письменників, які пропонують тридцять розповідей про звичні історичні події під незвичним кутом — очима вартових з Агенції «Незалежність». Вартових, що за ці роки зрозуміли: долю кожної країни будуть лише звичайні люди кожного дня.

АГЕНЦІЯ

НЕЗАПЕЖНІСТЬ

Агенція
«Незалежність»

Видання присвячене 30-й річниці Незалежності України, здійснене за сприяння Міністерства культури та інформаційної політики України та Українського інституту книги. Видання призначене для безоплатного розповсюдження.

Колектив авторів:

Наталка Ліщинська, Світлана Тяпіна, Олена Красносельська,
Тимур і Олена Литовченки, Світлана Тараторіна, Анастасія Гетманська, Тала Владмирова,
Олександр Вівчарик, Ігор Сілівра, Олег Сілін, Наталія Довгопол, Андрій Ворон, Ірина
Грабовська, Назарій Вівчарик, Ярослава Литвин, Ярина Каторож, Ольга Фира, Дарина
Стремецька, Сергій Панасюк, Ірина Пасько, Ксенія Сокульська, Владислав Ленцев, Володимир
Кузнєцов, Любов Базь, Дар'я Чеканова, Наталія Матолінець, Роман Колган, Аліса
Гаврильченко, Лариса Іллюк та Макс Пшебильський

Упорядники:

Олег Сілін, Альона Сіліна

Рік 1991. Україна повертається на політичну мапу світу. Молода держава стикається з новими загрозами — людськими і надприродними. На її захист стає таємна неурядова організація — Агенція «Незалежність». Рік за роком її агенти: люди та інші істоти боронять Батьківщину, використовують свої надприродні можливості, відводячи загрози, про які ми так і не дізналися, та роблять історію такою, якою ми її знаємо тепер.

Рік 2021. Україна святкує тридцять років Незалежності. До ювілею створена збірка фантастичних оповідань від сучасних українських письменників, які пропонують тридцять розповідей про звичні історичні події під незвичним кутом — очима вартових з Агенції «Незалежність». Варткових, що за ці роки зрозуміли: долю кожної країни будують лише звичайні люди кожного дня.

Охороняється законом про авторське право.

Жодна частина цього видання не може бути відтворена в будь-якому вигляді без дозволу видавництва.

978-966-10-7412-4

ПЕРЕДМОВА

Тридцять років тому, після відновлення незалежності, Україна приєдналася до родини європейських демократичних держав. За ці три десятиліття ми стали свідками величезної кількості подій, серед яких були і наукові прориви, і культурні досягнення, і, на жаль, справжні катастрофи, що забрали багато людських життів. Кожен рік історії, кожен її поворот важливий, бо сформував нашу країну і нас саме такими, якими ми є.

Тепер, озираючись назад, чуємо критику тих чи інших рішень, а інколи й сценарії альтернативного розвитку, де не було б жодних поразок і все вдавалося б із першої спроби. Для тих, хто не пам'ятає певних фактів, бо був іще малий чи народився пізніше, такі сценарії можуть здаватися реалістичними. Але ми, насправді, не знаємо, які страшні сценарії не реалізувалися і про які загрози так і не почули, бо їх удалося відвернути.

Ми вирішили уявити, хто міг би стояти на варті нашої історії, і зібрали для вас оповіді з архівів створеної нами організації — Агенції «Незалежність» — таємної неурядової структури, що боронить країну від прихованих загроз.

У цій збірці на читачів очікує знайомство з неймовірними людьми, які працюють в Агенції. Вони не просто є учасниками важливих подій, а відвертають найгірші сценарії з усіх можливих, захищають незалежність та вірять у те, що роблять. Вони оперують імовірностями, а не передзнанням, їхні можливості виходять за рамки звичних, проте вони не безмежні. Їм так само буває боляче чи страшно, їх не обминають сумніви, проте вони — люди дії.

Так, вони докладають усіх зусиль, щоб історія пішла не найгіршим із можливих шляхів, проте насамперед Україну створюють самі українці — своїми щоденними рішеннями. Саме тому ви не знайдете тут багато оповідей про війну. Антипатріотично, неетично применшувати важливість того, що роблять українські військові на фронті, й ми свідомо не хотіли вносити фантастичні елементи до їхнього щоденного подвигу.

Звісно, довелося обирати лише деякі з подій, але жоден рік не залишився поза нашою увагою. Тридцять оповідань збірки розміщені у хронологічному порядку та розповідають про кожен із тридцяти років незалежності України.

А хто ж такі ці «ми»? Ми — це українські письменники і письменниці, фантасти. Ті, хто бачив усю історію незалежної України на власні очі, ровесники Незалежності, й ті, які народилися вже після її відновлення. Хтось згадав своє минуле, хтось описав зовсім недавні власні переживання, а хтось спробував розказати про маловідомі факти з життя країни, важливі для нього особисто; разом із тим усі оповідання написані, безперечно, з великою любов'ю до батьківщини.

Спробуймо поглянути на події минулого свіжим позирком, не уявляючи інше, поліпшене життя, а осмислюючи досвід невдач і цінуючи кожную перемогу. Бо ж усе на світі треба пережити, чи не так?

Альона Сіліна

ГОЛОВНІ ГЕРОЇ

Агент Інженер

Справжнє ім'я: Дмитро Чередниченко.

В радянські часи працював у Кібцентрі. Агенція запропонувала йому доступ до своїх наукових можливостей, яких не мали і досі не мають учені. В Агенції створює різноманітні мікрогаджети. Надприродними силами не володіє.

Агент Іскра

Справжнє ім'я: Наталія Лозова.

Навчалася у Київській консерваторії, підтримувала акції Революції на граніті. До Агенції потрапила випадково, коли знеструмила будівлю Верховної Ради. Може згенерувати електромагнітний імпульс, який виводить з ладу електричні мережі й аналогові гаджети. Разом з тим здатна підзарядити акумулятори.

Агент Чайка

Справжнє ім'я: Вікторія Тимчук.

Народилася у Запоріжжі в сім'ї робітників ЗАЗ. Була активісткою комсомолу, але після мітингу Народного руху вирішила, що має допомогти становленню України. Володіє особливим тембром голосу, тому може попросити й отримати те, що хоче. Їй радо допоможуть — віддадуть секретну інформацію чи вистрілять собі у голову.

Агент Склея

Справжнє ім'я: Святослав Романець.

Колишній військовий, за часів СРСР проходив службу в секретному містечку, де, попри своє бажання, став піддослідним у програмі зі створення надсолдатів. Надзвичайно сильний, може підняти у повітря вантажівку або танк, чи кулаком пробити бетонну стіну.

Агент Примара

Справжнє ім'я: Ян.

Привид Олеського замку. Балакучий, любить жартувати. Може проходити крізь кам'яні чи бетонні стіни. Вміє ненадовго «орендувати» чийсь тіло і брати його під контроль. У вільний час «орендує» когось, аби відчутти смак їжі чи провести веселу ніч.

Полковник

Таємничий керівник Агенції та, як підозрюють агенти, її засновник. Ніхто не бачив Полковника на власні очі, але кожен з агентів чув його голос просто всередині голови.

Наталка Ліщинська

РІК 1991. СПРАВА ПРО КУЛЮ ВОЛІ

Є такий тип начальників, що з ними можна поладнати, якимось домовитися. Треба лише знайти слабіну. Павло Мусій головну хибу майже всього поголів'я керівництва великого радянського колгоспу тварин знав. Прозора оковита, бурштиновий коньяк — ото два козири, проти яких ані партактив, ані директори, ні люд, обвішаний різного штибу погонами, встояти не могли.

Цей начальничок був інакшим, хоча міцних трунків не цурався, та мірку свою знав, хитрим оком начебто добродушно всіх озирає, але тримав у голові увімкненим магнітофон, що кожне слово товаришів по чарці записував. КДБ такі цінні кадри винагороджував регулярним просуванням угору. А що підкований в Академії суспільних наук при ЦК КПРС умів безкостим язиком будь-яку ідеологічну брехню багатогодинними промовами на постійних збіговиськах комуністів загладити, щоб колючки не стирчали, та вправно заштовхати у вуха ослів, аби вони вже правди від брехні не відрізняли, то летів кар'єрними сходінками прудко, мовби вгодовані сідниці начальничка осіддали відьомську мітлу.

Він був протилежністю самого Павла — мовчазного худорлявого згорбленого архіваріуса, який, здавалося, припав порохнявою епох, став майже приви́дом, ледь помітною нецікавою тінню. Але Мусія прислали до Києва з контори¹, зі столиці Союзу, щоби став скромним помічником місцевого цабе. Кимось на кшталт секретаря або діловода. Чи міг теперішній керівник Павла зберегти у собі стільки наївності на посаді секретаря ЦК КПУ, аби не стривожитися прибуттям посланця з КДБ, із Москви? Ні, наївним він ніколи не був. І після того, що заварилося в січні на крові у Вільнюсі², добре розумів, чому зі столиці СРСР прислали спостерігача.

Павлові ж, що довше вдивлявся у начальника, то не ставало ясніше. Хитрун, хороший актор, удавав простака. Цей демагог, спостережливий і обережний, створив навколо себе густу імлу зі слів та усмішок. За туманом годі було розгледіти справжнє, суть, яка

губилася, вугром вислизала разом зі змістом його багатогодинних промов, красивих, але пустопорожніх.

Діяння могли би розповісти більше. Проте вони були цілком обумовлені вузьким коридором, у якому тинялися такі-от наглядачі радянської буцегарні. Людина системи, яка заповзла сюди, якщо не хотіла потрапити в котрусь із камер обабіч коридору влади, знала, що слід робити, що можна говорити, а про що варто мовчати.

Але що зробить цей слизький гад, коли у в'язниці станеться пожежа? Гаситиме? Чи скине стару шкіру, а з нею і все старе покине, хай згорить до дідька? От як він розпорядиться предметом, в якому захована сила трошити імперії?..

Пригадавши, що за цей артефакт він власним життям знехтував, бо за ним прийдуть... може, нині, може, через кілька місяців — уже ж як пощастить, Павло зітхнув і заплющив очі. Він виразно в уяві бачив украдене «яблуко» від булави, а держак не зберігся, але й не був нічим більшим, аніж просто руків'ям. У мосяжнім яблуку крилася вся сила душі Хмеля. Куля, смертельно небезпечна, ув'язнена, здавалося, навіки у ще гірших ворогів, аніж ляхи, тепер тут. Знову тут, де народжується воля. Колись потужна лють гетьмана вбила ляську імперію, що вже формувалася. Чи цього базікала-комуніста стане на те, аби скористатися могутнім клейнодом для перемоги над імперією зла?

Той страх — марного вчинку, нікому не потрібного героїства, за що доведеться накласти головою — паралізував Павла.

Наче легіт тихо війнув звідкись, мовби хтось торкнувся його чола сухими теплими вустами. «Бабусю...» — чомусь одразу згадалася покійниця. І запахи: сіно, корови, матіола... і звуки: гавкіт псів, кукурікання півнів, дзижчання комарів, гримання відра, цюкіт сокири... і смаки: літепло шовкового молока, нагріта солодкість полуниці, медова грушка, квасне, аж у роті повно слини, перше зелепушко... і кольори: блакить неба, білі гуси на зеленому моріжкові, червоні сережки порічок. І зігнута постать із сапкою. І ще раз бабуся, але вже за гончарним кругом.

У її руках глина могла стати всім. Кухликом, баранчиком, дзбанком, свищиком, мискою... Навіть хмаркою. Бабусині долоні мовби в Божих рук навчалися ліпити все-все, що є на світі. Мазунчик-онук вимагав вовка та сімох козенят із учорашньої вечірньої казки, то бабуся

наліпила звірят, посадовила малого на коліна й проказала: «А заплющ-но очі, Павелечку! Тоді можеш в умі поговорити з ними». Малий міцно замружився, ні на мить не сумніваючись у диві. Звірята говорили з ним. Вовк грубим голосом, таким, як у дядька Махорки, сусіда, який палив смердючо-пахучі самокрутки, гнав самогонку на пів села і сам нею причащався, казав, що голодний і всіх з'їсть. А козенятка з тоненьким жалісливим меканням скаржилися, що їм страшно біля вовка, хочеться до мами. Чари-мари розквітали з кожної казки, що бабуся розказувала, а потім втілювала у глині.

«Павелечку, диви, що баба тобі дасть!» — то була чарівна фраза, з котрої променіла радість, яка запалювала передчуття щастя і враз ним оберталася на долоні бабусі курочкою Рябою.

А наступного разу — деревом з глини, гіллястим, таким великим, що малий аж рота від здивування розтулив. «То для мамці твоєї, Павелечку! Буде якраз на всі її ланцюжки і перстеники!» — Зеня говорила про московську невістку, пихату, неласкаву. Проте бабуся всіх любила, всіх обдаровувала, то й для Люди постаралася. Невістка, коли приїхала забрати Павла, залишеного на літо в селі, кинула за дерево насмішкувате «Спасібо!» і... «забула» забрати до Москви громіздкий подарунок.

Уже п'ятирічним Павло потрафив також ліпити. Як і бабусині глиняні поробки, його теж були живими, з часточкою душі від автора. Зрештою, хлопчик не знав іншого, лише потім здивувався, коли побачив у гостях порожній, геть позбавлений духа глек. Павло заплющив очі, щоби почути його, та дзбанок мовчав. І мовчав не так, як ображений чи злий, ні. Він був мертвий. Вражений Павло остовпів. Бабуся ж уселяла життя в кожен виріб, навіть формуючи на крузі звичайну мищину. Павло робив так само, тож до зустрічі з мертвим глеком думав, що вся глина приймає і тримає в собі часточку творця.

— Бабушка! Гаварі нармальна! — почав вимагати через кілька років онук-школяр, привезений на канікули у пригірське село.

— Павелечку, диви, що баба тобі дасть! — Зеня не помічала чи вдавала, що не чує його наказу, бо ж готувалася до приїзду свого улюбленця, тому простягнула йому аж три різні іграшки.

— Па рускі гаварі! — капризно вигукнув Павло, різко відпихаючи її долоні, з яких попадали додолу лисичка, сорока і машинка.

Бабуся якось ураз зробилася маленькою-старенькою. Не дивилася на Павелечка. Згорбившись, прикипіла поглядом до череп'я попід ногами.

Онук вискочив з гончарні, злісно бурмочучи: «Старая дура... Виучіть рускій не может!»

То було останнє літо з бабусею. За кілька днів наче й уладналося все між ними. Принаймні Павло притихнув і не скакав юним когутом. Проте щось пішло назавжди. Бабуся мовчки ставила їжу перед онуком і йшла на город збирати жуків з картоплі чи в садок вишні рвати. Нічого не просила, до крамниці не посидала, навіть до сусідки позичити борошна не казала йти. Всьому давала раду сама. До гончарні тепер Павелечка не кликала, зачинялася там самотою. Він туди заходив і то часто, проте лише тоді, коли бабусі там не було.

Наступного року напровесні бабу Зеню поховали. Микола, син, приїхав на похорон, але сам. Люда не могла (чи не хотіла), а Павла не пустила, бо мав готуватися до екзаменів.

Він випірнув зі спогадів про дитинство, коли начальник посунув папку з підписаними документами до нього через стіл. Узявши її, Павло вийшов з кабінету.

Рибинами тирлувалися неспокійні думки. Що зробити, як не занапастити справу, супроти якої вся сила імперії? Базіка не викликав ані найменшої довіри. Сумніви зростили в Павлові великий страх. У путях жаху перед неправильним кроком він не міг зробити жодного, застрягнувши у невизначеності, хитаючись між та між, знесилюючись дедалі більше й більше.

До тям його привів провідник. З'явився нізвідки. Тихим поглядом відчинив душу Павла. Вливав ніжно-трепетне світло зі своїх небесних очей у темні щілини очей архіваріуса. Зібрав, мовби шумовиння, страх із душі змученого ваганнями. Та й зник, як і з'явився.

І думки Павла почали шикуватись у стрункі ряди, наче вояки за командою генерала. «Я не сам! Донедавна було важче, бо мусив покладатися тільки на себе, але вже знаю, що зараз я не одинак, приречений на поразку», — чоловік заспокоювався.

Він пригадав першу зустріч із провідником, який назвався Полковником. Прийшов у вісімдесят дев'ятому році. Було то після

виведення радянських військ із Афганістану. Дев'яте березня, робочий день, четвер, ранок.

Павло якраз виміряв кравецьким сантиметром зелений килимок. На вигляд добряче пошарпаного, такого, що вже пора винести на смітник, а насправді чарівної коштовності. Хтозна, скільком господарям служив цей килимок для намазу чи простеленим біля ложа, та кожного хазяїна він попереджав про близьку смертельну небезпеку, вкриваючись іржавими плямами, мовби засохла кров проступала на вигадливих узорах. Чергове надбання привезли вчора з Бухари. Павло схилився над реєстраційним журналом, фіксуючи заміри, та різко підняв голову, бо раптом відчув чийсь погляд.

Архіваріус невимовно здивувався відвідувачеві. Жодна стороння людина не могла потрапити сюди, в архів таємної управи КДБ, захищений не гірше, ніж генсек. Тут служили небезпечні створіння з дуже незвичними вміннями. Павло Мусій, знавець артефактів, працював у архіві зі скарбницею та бібліотекою, де зберігалося чимало химерних предметів, дивних книг і манускриптів.

Гість не ворухив губами, проте Павло чув у власній голові тихий твердий, як грізний шелест меча в січі, голос: «Воля наша покидається. Пора здобути свободу. Нарешті разом, а не поодинці!»

Архіваріус чітко розумів, про що каже дивний гість. Павло був непростим чоловіком, умів накладати закляття, замовляти предмети і слухати світ. А жива земля постійно розповідала. Тільки треба було терплячості, щоб роками вслухатись у її повільну мову, а опісля второпати повідомлене. Павло вже кілька років тому відчув химерний вир, що народжувався з глибин рідної землі, а назустріч йому тягнулися з небес ще слабкі, наче дитячі пальчики, промені від душ, що їх замордували вороги. Поневоле земля наготувала в собі силу скинути плюгаву сарану, а небо з мільйонами замучених голодом, закатованих у в'язницях, убитих у таборах прагнуло допомогти.

«Разом, а не поодинці». Поодинці їх раз у раз перемагало зло. Імперія сотні років розчавлювала роз'єднаних. Ця гадюка скинула шкіру царської масті й наростила нову, радянську, набираючи ще більше люті, стаючи геть уже гаспидним гадом. А силою імперії були отруйні зуби. Охранка залишилася в минулому наче молочні зуби, та на заміну

чекісти, енкаведисти, кадебісти набрали міці, об'єднані, а тому сильніші, ніж одинаки.

«Разом!» — слово могутньою луною котилося в душі Павла, запалюючи надію. Полковник тоді розповів і багато, і мало. Сказав, що збирає, наче пальці в кулак, у одну організацію готових до боротьби за свободу. Розпитав і про «яблуко» від булави Хмеля. Чи бачив той артефакт Павло? Мусій розказав усе, як на сповіді. Не лише бачив — тримав у руках! «Яблуко» замовлене, в ньому живе частина душі гетьмана, його незламна воля, вбивча ненависть до ворогів.

Два роки зійшло на те, аби розробити і втілити в життя план викрадення. Павло сам не впорався би, але йому допомогли й досі підсобляють. Аж ось нарешті він опинився в потрібному місці у найкращий час зі зброєю страхітливої сили. Залишилося знайти відповідну людину, яка не злякається і не зламається сама, ламаючи імперію. Імпозантний демагог, хотів чи ні, міг чи не здатний, а повинен виконати роль.

Полковник здивувався, почувши прохання архіваріуса, проте вже через два дні організував відвідини гончарні. Невисока кругленька жінка відчинила двері, привіталася і запросила Павла до приміщення.

— Можна попрацювати зо три години? На самоті, якщо ваша ласка? — запитав у господині.

— Скільки треба, стільки й працюйте, — відповіла пампушечка, приязно усміхаючись. — А я на кухні. Щось треба, то кажіть.

Павло поринув у роботу. Навіть сам не сподівався, що долоні все пам'ятають, а в серці спалахне високою ватрою радість од улюбленого діла. Зупинився лише тоді, коли подмух леготу остудив чоло.

Заплющив очі. Прислухався спершу до себе. Вогонь радості вигорів дощенту. Чорна порожнеча. Тиха і сумна. Натомість глина озвалася до творця глузливо, нахабно, так невдячно, що закортіло розчавити її кулаком. Умить широко розплющив очі. Задумане вдалося... Що ж, хай сохне.

Він навідувався до майстерні ще двічі. Лущив камінцем підсохлу глину до блиску, випалював. І додавав на кожному етапі ще частину замовляння. До останнього боявся, що станеться щось. А тепер, дивлячись на глиняну кулю, близнючку латунного «яблука»,

вищирився у злорадській усмішці, аж пошерхлі губи заболіли, суха перетягнута шкіра тріснула. Злизав краплину крові.

Господиня майстерні дивилася на чоловіка і ледве впізнавала. Так, наче постарів на двадцять літ. Погляд смертельно втомленої, загнаної хижаками істоти. З острахом жінка випровадила дивного гостя, не втрималася і перехрестила тихцем його спину.

Уже чотири місяці «яблуко» сховане в цьому кабінеті, але поки що не помітно, аби господар змінився. Павло, кинувши швидкий погляд на глобус, в який він помістив металеву кулю, заплющив на кілька секунд очі. Він почув грізний голос артефакту! «Яблуко» тут. На щастя, ніхто не виявив його. Та чому воля старого гетьмана досі не подіяла на демагога?..

Щоправда, після Ново-Огарьова³ двадцять третього квітня цей балакучий хитрун уміло затягує процес напрацювання нового союзного договору. То виступив за однопалатний союзний парламент, то запропонував залишати податки в республіках, а в Москву віддавати лише фіксований внесок. А скільки списів поламано за назву?! Союз Радянських Суверенних Республік чи Союз Суверенних Радянських Республік? Тільки сміху й вартє! Що вже казати про важливі питання: Конституцію, власність, податки... Навіть головне базікало над усіма базіками — Мічений⁴ — за чотири місяці підготовчого процесу не зумів перебалакати мого балакуна. І хоча цей лис мовби той самий, але він спершу відгриз союзні підприємства⁵, а через кілька тижнів, певно, змусив Горбачова ридати, бо Верховна Рада України перенесла обговорення нового союзного договору на вересень. Хіба все це не свідчить про те, що «яблуко» впливає на господаря кабінету?

Та тільки коли країни-учасниці Організації Варшавського Договору підписали Протокол про повне припинення дії Договору, й військовий блок васалів імперії зла щезнув, лише того моменту Павло повірив остаточно. І вирішив, що це щасливий кінець страшної казки. Гаплик СРСР. А йому самому вже не доведеться вмирати. Всесильний КДБ розчиниться без сліду, мовби й не було його, ніхто не покарає відступника, якогось архіваріуса, котрий забрав зі скарбниці якусь кулю.

Бо людина так влаштована, що навіть у таборі, коли конвоїри ведуть її на розстріл, вона ще сподівається на порятунок. Майбутнє завжди вабить надією на краще, хай у минулому небагато оптимістичного на підтвердження приємних передбачень.

І Павло, хоча готувався до цього, виявився неготовим. Вони з'явилися увечері шістнадцятого серпня. Нижчий з двох катів, схожий на кабана в жорсткій щетині, відразу зламав йому ніс. Другий, щойно Павло опритомнів після удару, взявся душити. Обоє свою роботу знали добре, бо не вбивали, а завдавали болю і скоро приводили до тями, якщо жертва відключалася.

Чоловік постановив мовчати пів години, лише тоді сказати, де захована скринька. Витримав навіть не двадцять хвилин. Потім, затиснений у машині між двома мучителями, їхав у розслабленні, в якомусь обезболювальному трансі. Тіло скористалося відпочинком, перервою у знущаннях. До місця, однак, доїхали швидко. Треба було виходити, показувати, де копати.

Відчинена скринька лежала перед Павлом. Куля, схожа на велике очне яблуко, вирване з голови велета, зі зловорожим блиском дивилась із червоного оксамиту, наче з калюжі крові. Нижчий кат пожартував: «Ми тебе замість цього тут закопаємо». Павло подумав, що було б добре. Все закінчилося би. Уявний біль попереду гірший, аніж реальна могила в лісочку. Та закопають його не тут. І не нині. Дату власної смерті Павло знав достеменно, тож не мав сумнівів, що попереду ще кілька місяців мук.

Зранку вісімнадцятого серпня його доправили у Москву. Того ж дня почався путч. Горбачов сидів у Форосі під домашнім арештом, а владу перебрав ГКЧП, щоби зберегти імперію зла від розвалу.

Павло гадав, що не вилазитиме з кабінету слідчого, однак три дні його взагалі не виводили з одиночки. Він з камери дослухався до того, що діється назовні. У Москві явно щось відбувалося. Неможливо було зрозуміти тривожний хаос, від якого, здавалося, навіть ці стіни вібрували. Щось схоже на велелюдне заворушення... Повстання?

Коли вночі його вели коридором на перший допит, він не знав, що Верховна Рада України кілька годин тому відкинула владу путчистів. Зрештою, Павло і про путчистів, про ГКЧП нічого не знав, бо звідки ж? Телевізора в одиночці не було.

У кабінеті на столі лежала добре знана йому скринька. Блиснув окулярами слідчий. Павло похолов, упізнавши головного кагебіста, безжального і розумного вбивцю, який відзначився ще в Угорщині в 1956 році. Та й у Афгані теж... Крючков довго не запрягав:

— Де «яблуко»?

— В Америці.

Зловісно зиркнувши на в'язня, Крючков відкинув віко скриньки. Люта, мов око дідька, куля лежала на кривавому оксамиті. Раптом поверхня сфери вкрилася брижами, узялася вузлами, заворушилася і склалася в дулю. Голова КДБ побілів од злості: «Та я зараз об твою голову!...»

— Можна, але не варто, — спокійно відпер Павло, — дуля замовлена. Всередині смерть для того, хто її розіб'є.

Холодні очі вбивці крізь скельця окулярів уважно вивчали в'язня.

— «Яблуко» не в Штатах. Розкажеш зараз чи через десять хвилин? Зараз ти ще цілий, потім станеш калікою. Чого тобі менше жаль: пальців правиці чи ока?

— У Верховній Раді.

— Де саме?

— Не знаю. «Яблуко» постійно переміщають.

— Хто?

— Поняття не маю. Але можу знайти.

— Знаю, що можеш. Ми самі знайдемо, а ти посидиш.

Більше Павло Крючкова не бачив, безвилазно ув'язнений в одиночці ще чотири дні. Й дуже здивувався, коли на п'ятий опинився на волі. Його витягнув звідси Полковник.

Від провідника Мусій довідався, скільки всього сталося за минулий тиждень. Горбачов устиг побути у Форосі полоняником гекачепістів та повернутися до Москви живим-здоровим і то на власну посаду. Військо зайшло у столицю імперії, нашттовхнулося на опір демонстрантів, були й убиті — тоді міністр оборони Язов, пропитий-наляканий гекачепіст із тремтячими руками, вивів вояків із Москви. Застрелився головний міліціонер Пуго. Естонія з Латвією оголосили про незалежність та покинули СРСР.

І, ніби того всього було мало, вкрай здивованого Павла збило з ніг іншими двома новинами: вчора на позачерговій сесії ВР прийняла

Постанову й Акт проголошення незалежності України, а нині розпустили компартію. Отак, поки нещасний в'язень в самотності мордувався жахливими думками про те, що з ним зроблять кати, час назовні закипів і бабахнув гейзером, змивши застояне болото радянської тюрми.

Павло опинився у Києві напередодні Дня знань. Він хитромудрими шляхами добирався з Москви, уникаючи літаків, поїздів і рейсових автобусів, бо вже й на холодне дмухав, більше не вважав, що кадебісти забудуть про непримітного архіваріуса. Він устиг побачити над будинком Верховної Ради синьо-жовтий прапор. Також зумів забрати «яблуко» з кабінету говоруна і втопити у Дніпрі біля Хортиці, щоб воля й сила руйнувати імперії залишилася на батьківщині, щоб ворогам не знайти, не забрати гетьманський клейнод.

Сили хутко танули. В лікарню здаватися не хотів. Полковнику на чергове вмовляння обстежитися та лікуватися Павло твердо відмовив: «Марно! Гаяти останні дні не буду... Взимку неважко відходити. Добре, що не навесні».

— Звідки знаєш? — похмуро запитав провідник.

— Уві сні бабуся розказала... давно вже, після нашої першої зустрічі в березні вісімдесят дев'ятого. Вона ж пішла напровесні. А мене просила не боятися моєї... дати. Тож я і не боюся. Вже ні.

Павло відійшов тихо, вночі шостого грудня.

Кілька днів перед тим дивився новини про всеукраїнський референдум і обрання першого президента, проте не відчув при тому хвилювання.

Вимкнув телевізор. Знесилений і спокійний полежав, кволо посміхаючись у білу стелю. Аж поки потонув уві сні. Спав у ці останні дні багато, стільки, скільки сплять коти. Знемога не була дошкульною. Й болю не відчував. Просто колисався на хвилях між реальним світом і небуттям, точніше, снами.

Перед відходом у засвіти Павлові наснилася його глиняна дуля. Вона висіла якраз над Кремлем, показуючи униз, де виплодок зла повільно западався в пекло.

Павло відвернувся від бридкої вирви внизу, зайшовся дитячим дзвінким сміхом і стрімко шугнув угору, звідки лунав рідний голос:

«Павелечку, диви, що баба тобі дасть!»

¹ Контора — так часто називали Комітет державної безпеки СРСР.

² У столиці Литви Вільнюсі 13 січня 1991 року сталися криваві сутички між підрозділами радянської армії та місцевим населенням, які спровокував Кремль, намагаючись запобігти виходу республіки зі складу Радянського Союзу. Проти беззбройних людей застосували танки і БМП, загинуло 14 осіб.

³ Новоогарьовський процес — серія зустрічей Михайла Горбачова з представниками союзних республік у президентській резиденції Ново-Огарьово (неподалік Москви) протягом 1991 року з метою створення нового союзного договору.

⁴ Мічений — прізвисько М. С. Горбачова, дане йому через пляму на чолі.

⁵ 7 червня 1991 року Верховна Рада України ухвалила рішення про перепідпорядкування Україні союзних підприємств на території республіки.

Світлана Тяпіна

РІК 1992. СПРАВА ПРО П'ЯНОГО МАТРОСА

— О, які віконечка! — прокоментувала Чайка, перехилившись через плече Інженера. — Сам картинку намалював?

— Це не картинка, профани! — обурено відгукнувся Інженер, — це найновіша операційна система, унікальна розробка! У березні за бугром вийшла на ринок — оп! — і наш відділ уже став щасливим власником. Навіть адаптована під кирилицю!

— І що? — ліниво поцікавилася Чайка та присіла на бильце крісла Інженера, елегантно поклавши ногу на ногу. Міні-спідниця задерлася так високо, що мало не перетворилася на пояс, виставивши на загальний огляд усю сітчасту пишноту кооперативних колготок вартістю три студентські стипендії. У кутку голосно прокашлявся і, зашарівшись, відвів очі стажер Сірко. З іншого кутка презирливо пхикнула й закотила очі Іскра. У повітрі запахло озоном і сваркою.

— Чайко, не тряси зачіскою мені на клавіатуру, — відмахнувся Інженер. — У порядних конторах до оргтехніки без білих халатів та з неприбраним волоссям узагалі не підходять. До речі, де Скеля? Йому на пейджер хтось повідомлення відправив?

— Повідомлення відправили усім, — озвалася Іскра, — тільки дехто на минулому тижні пейджер у борщі втопив. Увесь ранок йому телефонувала, аж копійки для автомата закінчилися. Їде ваш Скеля, мабуть, у заторі на мосту застряг. То що твої віконечка вміють? — Іскра підійшла до крісла з іншого боку і зазирнула у монітор.

— Із текстами працювати набагато легше, — радісно відгукнувся Інженер і заклацав пальцями по клавіатурі. — Ось, дивися!

— Водки найду, бо я дранкен сейлор ⁶... — прочитала Іскра, — що це, перепрошую, за волапюк?

— Це не волапюк, — обурився Інженер, — а хіт часів моєї молодості, — Ра-ра-рапці — райзерз!² Знаєш, яка то каторжна праця — пісню «зняти»: шукаєш, у кого є касета із записом, потім усю ніч слухаєш, намагаєшся вгадати, що там за слова, згодом у словнику відшукуєш, чи є такі слова взагалі... Якось я усю ніч до нашої студентської вечірки не спав, слухав «Бітлз», щоб тексти зняти, опісля

на Восьме березня заспівав — пів року всі дівчата мої були... О-гьо-о-орл!

— О-гьо-о-орл, — перекривила його Іскра, — Інженере, ти, звісно, геній, але краще не співай. Тортури заборонені Женевською конвенцією.

— Іскро, не чіпляйся до людини, — подав голос розпашілий Скеля, щойно поставши у дверях. — У нас місія на межі зриву, а їй пісня не до вподоби. Тут не твоя консерваторія, кожен співає як уміє, — й оглянув присутніх, шукаючи моральної підтримки. Усі нахнюпилися й відвели очі. Скеля розчаровано махнув рукою.

Із місією поки що складалося дійсно якось кепсько. Проголошене у 1991 році майбутнє відкриття Києво-Могилянської академії зависло на волосинці: попри оголошений набір приймальна комісія вже другий тиждень нудилася у порожньому спортзалі колишнього морського училища, перекладаючи з місця на місце стоси незаповнених анкет і мало не щогодини вибігаючи на Конtrakтову площу за кавою і пиріжками. Майбутній ректор Брюховецький, смутний та невеселий, вештався коридорами під презирливими поглядами моряків і всерйоз роздумував, чи не припинити це стидовище одним махом — написавши заяву на звільнення. Всі агенти відповідного віку вже подали документи до новоствореного вишу, з тим, щоб їх потім забрати — але нові абітурієнти все не приходили й не приходили, і скидалося на те, що на початок року навчатись у відродженій Академії будуть лише Чайка, Скеля, Іскра та Сірко. Невловимий Полковник на відчайдушні повідомлення з офісу відповідав наказом припинити паніку і гарантував, що справжні абітурієнти неодмінно прибудуть — варто лише певний час протриматися і не дати новоспеченому ректорові плюнути й піти. Чайка, прикинувшись донькою грошовитих спонсорів з діаспори, щодня вела з Брюховецьким душеспасні розмови. Той погоджувався, кивав — і падав духом щоразу після приходу до приймальної комісії. Чотири заповнені анкети у пластиковій таці припадали пилюкою. До них не додалося ще жодної нової.

— Був у нас в Олеському замку колись один такий менестрель, — задумливо мовив привид, зависнувши просто над клавіатурою

Інженера. — Жодного бенкетного канта не міг доспівати до кінця, так ми його...

— Закидали гнилими помідорами? — буркнув собі під носа Інженер. — Яне, припини. І вшійся від монітора, ти прозорий, але не настільки. Митця кожен образити може!

— Якими помідорами?! — обурився привид. — У наші часи їх вважали отруйними. Що ж ми — нелюди? Собак на нього спустили — і по тому...

— Та припиніть уже! — гаркнув Скеля, простягаючи Інженерові целофановий пакет, крізь який просвічувалися смуги чисто випраної та охайно складеної тільняшки. — Інженере, вдягайся і давай на місію, там прохідна, у цивільному тебе не впустять. Наші мармизи вже добряче намуляли йому очі, може, ти щось виггадаєш. Там під формою нормальний одяг, перевдягнешся десь у туалеті, потім зарулиш до приймальної комісії. Давай іди, поговори з ним про перспективи розвитку, про комп'ютери нового покоління — може, хоч це його розрадить...

— Ти з глузду з'їхав?! — аж затнувся Інженер, — що маю йому сказати?!

— Виггадаєш по ходу місії, — знизав плечима Скеля. — Гірше вже не буде.

«Водки найду, бо я дранкен сейлор, водки найду, бо я дранкен сейлор», — Інженер уже другу годину поспіль стовбичив під дверима мазепинського корпусу, де відсиджувався майбутній ректор. Іти проводити душеспасну бесіду не хотілося — навіть за найкращих умов слова давалися йому важко, тож Інженер бовтався у маленькому дворикові, як простирадло в ополонці, чекаючи, доки з'явиться об'єкт — а Брюховецький усе не виходив, мабуть, йому на всю решту життя вистачило натхненних промов про долю нації. Сонце стояло високо, бриніли мухи, нестерпно мучила спрага — але пост не можна було покинути. Хто знає, коли тому заманеться вийти — і лови його потім по всьому Подолі. Пісенька із самого ранку прилипла і дзижчала у голові, наче муха. «Водки найду, бо я дранкен сейлор...»

— Чувак! — хтось плеснув Інженера по плечу. — Ти що, слова цієї пісні знаєш?

Перед ним стояв молоденький матрос. Справжній. І дивився на нього, як вірянин на чудотворну ікону.

— Та знаю, — буркнув собі під носа здивований агент. Уже понад двадцять років його спів не викликав ні в кого такого щирого захвату.

— Чувак, ти крутий! Де вчора був? Ми цілу ніч усією ротою цю касету слухали, у нас же концерт на випускному буде, а там вони так швидко співають, що ні чорта не розібрати. Оце все «ра-ра-рапці-райзерз»! Чувак, продиктуй! А може, ти ще й акорди знаєш? — обличчя моряка світилося щирим захватом. — Покажеш? Онде ми сидимо, у тіні під деревом. З нас пиво, ти не думай!

Інженер зітхнув. Пити хотілося нестерпно, плентатися двориком без діла було нудно, від дерева відкривався шикарний огляд на двері мазепинського корпусу. Якщо Брюховецький звідти вийде, завжди можна підійти до нього сигарету попросити, ну і слово за слово... А у людей концерт, усю ніч касету слухали. Тим, молодим, з Агенції цього ніколи не зрозуміти...

— Покажу, — кивнув Інженер. — Де там ваше дерево? Ходімо.

— Шизгара, йо бейбі, шизгара!⁸ — надривалися за вікном молоді нетверезі голоси.

Брюховецький обхопив руками важку голову. Міністерство освіти очікувало на фінальну версію вступних тестів, нечитані угоди на оренду гуртожитків валялися на столі, а клятві матроси влаштували під вікнами котячий концерт. Свято у них якесь, чи що? Зрештою, хоч комусь сьогодні весело. А у приймальній комісії — другий тиждень поспіль без змін. Та чорт забирай, що, це все тільки йому потрібно?!

На клітчасту поверхню подвійного аркушика рівненькою низкою лягали акуратні літери. «Прошу звільнити мене з посади ректора...

— Юнахон, юнасон⁹... — завели за вікном уже щось нове.

— Ну що за неподобство! — науковець скривився й підняв очі до стелі. Чекайте, добродію, він що, це вголос сказав? Але чому ж тоді голос якийсь незнайомий?

Під стелею розпливалася прозора фігура в кунтуші й шароварах. Сірі очі суворо дивилися з-під насуплених брів на майбутнього ректора.

— Яке неподобство, — повторив привид, — жодної пошани до науки.

— Та-ак, — пополотнів Брюховецький, — допрацювавсь. Уже привиди ввижаються.

— Неподобство, — вів своє привид. — Спудеї завжди були схильні до веселих бенкетів, але щоб у цих славетних стінах хтось настільки не володів іноземними мовами, щоб виспівувати оцей, — привид скривився, — волапюк?!

— Самі стіни навчатися не будуть, — буркнув Брюховецький. — Де студентів, взяти, добродію?! Ми розробили найкращі програми, викладачів найкращих запросили, а навчати кого будемо? Оцю шизгару?! Щось не поспішає вона документи подавати...

— Не втрачайте надії, юначе, — похитав головою привид, — Вам даний знак...

— Який ще, в дідька, знак! — заревів Брюховецький. — Усе, з мене годі! Бабляйтеся тут самі у славетних стінах, може, студенти у вас самозародяться, надприродно-містичним чином, як миші з бруду! Щасливо залишатися, Ваша Мосць — а я пішов! — Брюховецький підхопився, затиснувши в кулаці заяву і, грюкнувши дверима, вилетів з кімнати. Йому вслід дивився сумними очима привид.

Десь на другому куплеті кільканадцятій на сьогодні пісні Інженер відчув у своїй кишені характерну вібрацію пейджера. «Знову ви на мою голову! — роздратовано гмикнув він, — а так добре сиділи! Нема спокою з цією роботою... Чорт! Робота!» За ті дві години, що він волав із моряками пісні своєї юності, повз нього могло промарширувати десятків зо два Брюховецьких колоною попарно — він би й не помітив. Чорт! Чорт!

Раптом з відчинених дверей вилетів, мов кажан із пекла, Брюховецький і рушив до виходу з дворика. Інженер кинувся за ним, перечіпаючись на ходу — випите з моряками пиво таки давалося взнаки.

— Дядьку, стійте! Дядьку! — волав, не збавляючи швидкості, — треба поговорити...

Брюховецький зупинився. У нього на повній швидкості врізався Інженер, збиваючи його з ніг. Обидва від зіткнення розлетілись, як

кегли, у різні боки, Брюховецький оговтався першим, підвівся і посунув на Інженера з явним наміром натовкти йому пику.

— Полегше, дядьку, полегше, — белькотів той, посуваючись назад і піднявши у захисному жесті руки. — Щось ви якийсь, дядечку, смурний... Не сумуйте, все буде добре... Ой, чорт, у якесь лайно вступив... Не сердьтесь, я ненавмисне... Я ж не хотів...

— Пити менше треба, — буркнув Брюховецький, — на ось папірця, чобота обітри. Ти чого від мене хотів, капітане Врунгель, що мчав так, як навіжений?

— Документи хотів подати... — брякнув Інженер перше, що спало на думку. — До Академії... Сина... Дружина послала... А я тут корешів зустрів, молодість згадав, — натхненно продовжував, папірцем обтираючи з чобота масну розмоклу глину. Добре, хоч у калюжу ступив, а не...

Брюховецький мовчки споглядав, як розкисають, набираючи воду рядки, написані його власним почерком. «Прошу... звільнити мене... з посади ректора... І все-ж таки той клятий привид мав слухність. Якщо це не знак — то що?!

— Приймальна комісія — у циркульному корпусі, — буркнув він. — Працює до шостої. Ходімо, проведу, Крузенштерне! І дихай носом, від тебе такий штин, що без закуски не вдихнеш.

Приймальна комісія зустріла новоприбулих нечуваною активністю і гомоном юних голосів. Від столика до столика сновигали абітурієнти, насуплені батьки засипали каверзними питаннями консультантів, молоденька секретарка не відходила від ксерокса, копіюючи нові й нові анкети.

— В'ячеславе Степановичу, — загукала звідкись із-поміж натовпу Чайка. — Шістдесят чотири нові абітурієнти — і тільки за один день! Я ж казала, що все буде гаразд! Давня традиція подавати документи в останній день... Хоча, В'ячеславе Степановичу, кому я це розповідаю!

— Та бачу вже, — усміхнувся Брюховецький у вуса. — Давай, Крузенштерне, — плеснув він по плечу принишклого Інженера, — йди подавай документи. До речі, у нас в Академії дві робочі мови: українська й англійська. Твій син англійську знає?

— Та знає, — похнюпився Інженер. Його поява не пройшла непоміченою для пильного ока Чайки, і суворий погляд дівчини віщував гуляці-агенту всі кари небесні й земні.

— Скажи йому, щоби «зняв» для батька пісню нормально. Це ж слухати неможливо, що ви там на подвір'ї волали. Шизгари!

— Митця кожен образити може, — зітхнув Інженер і поплентався назустріч Чайці та своїй гіркій долі.

— Несправедливість, — волав привид, заламуючи руки. — Дискримінація! Саме так я цілу вічність складав промову за всіма правилами риторики, справив враження на майбутнього ректора, настановив його на добрий розум — і що?! Премію і подяку замість мене отримує цей гульвіса?

— Яне, припини, — відмахнувся Інженер, не відриваючись од монітора. — Нащо тобі премія, ти ж безтілесний?! Ну хочеш, ми всі разом тобі ще подякуємо...

— Не хочу, — буркнув привид, — відзнака від очільника — то є гонорово. І отримав її ти!

— Бо саме його дії виявилися вирішальними, — подав голос агент Сірко, який вирішив, зрештою, залишити документи у Могилянці й від вересня пишався студентським квитком, прикрашеним золотим вигадливо-барочним гербом відродженої академії. — У нас на плацу всі говорять, що Брюха на Контрактовій штовхнув якийсь п'яний матрос, той розсердився і вирішив закрити училище, а на його місці відкрити Академію. Річ не в тім, що саме було, а в тому, як запам'яталося. До речі, тобі сподобалися тексти, що я для тебе зняв?

Інженер кивнув головою. Привид ображено скривився, похнюпився і розчинивсь у повітрі.

В офісі запанувала тиша, яку перебивали тільки стукіт пальців по клавіатурі та шелест сторінок. Десь за годину Інженер розслабився і почав намуgiкувати під ніс якусь веселу пісеньку. Решта агентів знизали плечима і повернулися до своїх справ, аж поки не грюкнули двері й не пролунав обурений голос Іскри:

— Сірко! Йолопе! Що ти йому понавислуховував?! Ти в курсі, що він співає?! Та у цій пісні цензурні лише коми! І я цілісінький день тепер

маю це терпіти?! It was on a good ship Venus... Тьху! Липуча яка, зараза!

Із-під стелі почувся різкий рипучий звук. То з усіх сил намагався стримати сміх привид.

⁶ «What Shall We Do with a Drunken Sailor» — морська пісня-шанті XIX ст. У XX ст. її виконували безліч рок- та фолк-гуртів, тому вона стала дуже популярною і на батьківщині, й за кордоном. За радянських часів рівень володіння англійською мовою був дуже низьким, тому до винаходу інтернету тексти пісень не стільки записували, скільки транслітерували на слух, дуже часто добираючи замість англійських російські або українські слова, схожі за звучанням. Так What Can I Do (або, як тут What Shall We Do) перетворилося на «Водки найду» і розповзлося по численних пісенниках — зошитах, у які записували тексти «знятих» пісень.

⁷ Way hay and up she rises — рядок з тієї ж пісні, «знятий» на слух.

⁸ Пісня Venus групи Shocking Blue. За першим, неправильно почутим рядком приспіву She's got it Yeah, baby, she's got it стала широко відомою у Радянському Союзі як «Шизгара».

⁹ You're my heart, you're my soul — пісня групи Modern Talking

Олена Красносельська

РІК 1993. СПРАВА ПРО ЗВАРЮВАЛЬНІ ШВИ

— Справи кепські! — гримнув Полковник, і всі мимоволі завмерли.

Мабуть, справи дійсно кепські, якщо шеф не був тут присутній фізично і з'явився у фоновому режимі — химерно й незрозуміло, прямо у голові. Це недешево.

— Агент № 1 надіслав повідомлення. Це було у вівторок, — Полковник говорив тихо, але наполегливо: — Аналітичний відділ розшифрував, я відразу зв'язався з канадськими друзями, і вони надали картинку.

Блиснув спалах: одна з картин на стіні стала матовою, замість виразних жовто-блакитних кольорів Гогена¹⁰ з'явилося щось чорно-біле:

*голі дерева,
вітер полем мете
реп'яхи — тіні хмар.*

Потім усе віддалилося. Клапті полів-ланів скидались уже на шахівницю, а хмари постали обрисами руїн стародавніх міст, виліпленими з алебастру.

Присутніх у залі Агенції було шестеро: кремезний агент Скеля, відхилившись назад, намагався досягнути сенс побаченого; поруч з ним клацала авторучкою агент Чайка. Ніби тільки з бенкету, в білосніжній сорочці та в чудово скроєному темно-синьому костюмі, агент Примара уникав розмов: у нього болів зуб. Непомітно з'явившись, агент так само непомітно щезав і знову з'являвся; це все губилося на межі свідомості, ніхто не міг вловити суть таких переміщень. Але через те й виникав фантомний біль — нейроматриця бідолахи не встигала фіксувати межі руху власного тіла.

Навпроти них сперечались агенти Інженер та Іскра. Череп Інженера виблискував так, наче був змащений чимось. Дівчина відказувала коротко і стримано, кидаючи в його бік іронічні погляди.

Остеронь від усіх сидів з непроникним обличчям агент Ворон, дивлячись на інших зверхньо. Ця зверхність виникла того самого дня, коли він очолив аналітичний відділ.

— Агент № 1 повідомляє про новий вид зброї, яку використовують проти нашої країни — *наведене поле*, — сухо мовив Полковник.

— Що воно таке? — спитала Іскра. — Можна повільніше?

Тимчасові на тлі тиші *Гогенівських шукань значень*, з'явилися фото і схеми, дрібні формули кризи політичної, економічної, культурної, де фігурувала зовнішня константа. Спливали.

— Дані розвідки ми передали до особливого відділу СБУ, тепер там дещо перевіряють, це довгий шлях. Аналітичний відділ опрацював дані. За рухом і трансформаціями *наведеного поля* спостерігають наші канадські друзі, вони надали вичерпну інформацію, з якої виходить, що поле використовує хмари як центри стабілізації і висить над країною вже тривалий час. Із таким монстром вони стикалися у незначних локаціях над Європою й Азією. *Наведене поле* має певні функції, можна сказати, людина не відчуває його впливу, але дещо відбувається на субатомних масштабах речовини-процесів-архітектури життєдіяльності: поле запускає складні механізми, які зупиняють розвиток позитивного мислення. В Україну надходить сигнал, що гасить будь-яке позитивне начало.

— *Справді, ніхто не звертає на них уваги — хмари як хмари, небо як небо*, — відгукнулись у фоновому режимі агенти.

— З цієї хвилини поняття війни для нас має інше значення. Ця зброя страшніша за ядерну, бо ніхто навіть не здогадується, що відбувається.

Іскра нахилилася до Інженера:

— Бачив афішу на вході? Кажуть, то агент № 1. Але щось я не вірю!

Інженер гмикнув, згадуючи величезний плакат, що наліпили чи не на весь фасад недобудови, якою виглядала Агенція ззовні.

— Ми створили математичну модель розвитку України на рік уперед! — похмуро глянув на них Ворон, підсуваючи стілець ближче до столу, відтак показав папірець: — Поточний рік не має жодного позитивного центру розвитку подій.

— Хочете сказати, ваш «погляд у майбутнє» базований на чисельній мірі? — Примара обережно торкнувся щоки — біль наростав.

— Будь-яку подію можна прорахувати, — відрубав Ворон. — Це нормальний механізм формування моделі події. Розрахунок має наближене значення, але ми отримуємо дослідне знання, що страхує нас од стихійних дій. Можна вибудувати ланцюжок наступних подій

і сформувати модель майбутнього. Притягуємо те, що має статися. Чекати більше не варто, ми введемо блукаючий коефіцієнт у часову модель просторових рішень.

— Думаєте, думки матеріалізуються? — Інженер витер лисину смугастою хусткою.

— Не так грубо, — заперечив Полковник. — Це втручання — зовнішнє, є щось, чого ми поки не розуміємо. Блукаючий коефіцієнт дасть можливість маневру в імовірній моделі майбутнього, йдеться про умовну ймовірність ряду подій. Передбачати такі ланцюжки — вищий пілотаж, на межі «погляду в майбутнє».

— Інтуїція? — докинула Іскра.

— Ні. Спроба побачити закономірності вчора, сьогодні й перенести їх у майбутнє має математичний характер, — відказав Ворон.

Він ніколи не був надто балакучим.

— Виявлено присутність зовнішньої складової в розрахунку множинної кризи, а це — вторгнення у простір незалежної України, — голос Полковника набув ритмічних форм. — Ми всі — як діти, наївні та прості, нічого не знаємо про світ. Поки незрозуміло, хто наш ворог і звідки з'явилося поле, але кілька цікавих подій та проривних досліджень воно вже згасило. Ці бісівські трюки формують нову нормальність, руйнуючи українські парадигми у контексті світових змін в інноваційній сфері. Хтось хоче зганьбити Україну в глобальному масштабі й показати нас світові слабкодушкими, м'якотілими, недосвідченими.

Полковник замовк. Стало чути тихе клацання (авторучки), наче міни уповільненої дії.

Агенти заворушилися, загомоніли.

...воно невидиме, невідчутне.

...триває придушення промисловості, системно руйнується економіка.

...еліти, які керують глобалізацією, мріють скинути нас на узбіччя історії.

— Відбувається скидання нації, — голос Полковника перекрив балачки. — Наведене поле несе поразку усьому, хай йому грець! Наш технічний відділ працює вдень і вночі, ми не можемо знищити його

прямо зараз, але вплинути на ключові події, що відбудуться найближчим часом, змінити способи мислення людей нам під силу!

— Йосип голий! Носимось з технічним відділом, як із торбою! — спалахнула Іскра. — Які терміни знищення поля заявлено?

— Максимум до кінця року.

— Окей, знову маємо чийсь хвостик заносити. Що, я не маю рації? — смикнула плечем.

Усі промовчали.

У столі щось хруснуло, і на поверхню лягли теки.

— Усередині — ваші завдання, — пояснив Полковник. — Це найважливіші події сьогодення, котрі потребують уваги задля прийдешнього *завтра* і *післязавтра*. Відсьогодні ці справи у пріоритеті. У мене все. Агенти Іскро, залишіться.

Уздовж стін стояли низенькі шафи, схожі на носорогів, із безліччю маленьких ящиків з незрозумілими позначками. У кожної шафи стирчала ручка, схожа на ріг. Інженер підійшов до найбільшої, натиснув на ріг і зчезнув у темних надрах. Примара зник непомітно, інші вийшли через двері.

Коли всі пішли, Полковник додав:

— Вам буде необхідний помічник, агенти Іскро. Я знайшов потрібну людину, квитки на літак — у теці, покваптеся, дорогою ознайомитеся.

**

Промінь сонця впав на будинок місцевої телерадіокомпанії, Іскра зупинилась і подивилась на облуплені стіни. Запоріжжя здалося їй містом, кинутим напризволяще. Землю вкривала всохла руда трава, ніхто її не сіяв і не косив. Красиві будинки часів старого Олександрівська були

запхані-защемлені

поміж поспіхом зведених

новобудок і новокіосків,

плюнути їм в обличчя хотілося.

Наче дика лоза, всюди пнулася реклама. Їдка курява несла небезпеку — горіло щось у масштабах усього міста. «Це ще нічого, — сказав таксист, почувши її сухе підкашлювання: — Тепер заводи майже не працюють, до розвалу капець було».

Уздовж дороги вирував стихійний ринок, літня жінка вмовляла когось поміняти дитячі чоботи на соняшникову олію: «...зарплату дали олією, з походом наллю... на взуттєвій фабриці працюю, тепер дитячі дали... ні, п'ятнадцять — забагато, десять літрів... хоч сукню, хоч сорочку... ковбаса, огірки... дайте мені жити без усіляких нісенітниць... костюм чоловічий... купонокарбованці... який курс?» Нишпорили, з'являлися і зникали мурашки-мінйали. Просто від сонця черпали завзяття сіро-зелені, світло-коричневі, оранжево-фіолетові-сині купонокарбованці. Множилися товари з Туреччини, Польщі, Індії, наплодилося цього на гілках місцевих, везли і везли, віттям усієї країни рясніли, схожі, як дві краплі води, джинси-варені-подерті, яблука-груші, парфуми, фарбовані-шкіряні-куртки: шурхотіло, рвалося, шкрябало. Усе це згорнулося і зникло за мить, коли хтось напружено скрикнув про рейд. Наче джин обернувся і розсипався дрібкою солі: пакетів-картонок.

Директор ТРК Іван Петрович був на місці. Його попередили про столичну гостю, зустрів її радісно:

— Зварювання м'яких тканин! Це ж уперше в світі!

Іскра показала купу паперів: накази Міністерства, запрошення для місцевої компанії, пояснила:

— Працівники Інституту електрозварювання Патона спільно з хірургами інституту клінічної та експериментальної хірургії і лікарні «Охматдит» проведуть операцію, яка підтвердить принципову можливість отримання зварного з'єднання м'яких тканин способом біполярної коагуляції, — наголосила на останніх, незрозумілих нефахівцю, словах.

Нервово видихнула — цю фразу вона вчила чи не пів дороги до Запоріжжя.

— Боже правий, ми потрапили у коло обраних. Як, кажете, будуть зшивати, не голкою?

Подумки Іскра послала Всесвіт під три чорти, але повторити її вголос не посміла. Відчула поколювання у нервово зведених пальцях.

— За допомогою біполярного зварювального затискача хірург з'єднає розітнуті шари живої тканини, у момент стискання тканин під впливом високочастотного електроструму й відбудеться процес зварювання, за

лічені частки секунди, — це була друга та остання фраза з того, що запам'яталося.

— Невже на людині проведуть?

— Ні. Поки що це буде свинка, але свині — теж люди! — Іскра рішуче витягла з теки лист за підписом самого Президента.

Трохи збитий із пантелику, Іван Петрович одразу вловив імовірні вигоди і підкрутив вуса.

— Зараз ми звертаємося вибірково до малих ЗМІ, потрібні розголос та підтримка зсередини. Ваш журналіст буде присутній на операції світового рівня, розумієте масштаб і розмах? Є кошти фонду інновацій, вашу участь профінансують, Президент...

— О-о, кого ж вам дати? — замислився Іван Петрович, чухаючи потилицю.

— Славка Карася, тут вказано. Здається, якийсь його родич працює в інституті Патона, тому вас і внесли до особового складу.

— Добре, добре, — той одразу погодився. — Тут поруч аварія сталася, Карась побіг знімати. Ходімо.

Потягнув Іскру за собою: «Побачите хлопця в роботі».

На місці події дихалося важко. Пил і сморід розтікались узбережжям тротуару, аварія сталася неабияка: вантажівка розтрощила телефонну будку, зачепила стареньку «копійку» та врізалася у стовп. Дорога була завалена цеглою, що висипалася з вантажівки, битим склом та іншими уламками чогось гострого, незрозумілого. Були постраждалі, приїхала «швидка», за нею ще одна. Звідкись долинав звук сирен. *Усередині кожного вили сирени.* Міліція вже відтіснила натовп.

Славко почав зйомку. Поверх зображення пішли смугасті лінії, так по-зрадницьки замерехтіло, кригою, холодом збиваючи картинку, заморожене скло. Сліпий, глухий і ламкий Славко задихнувся: ці смугасті лінії значили одне — комусь із постраждалих зле, і прямо зараз десь у кареті «швидкої» важіль життя реагує на кожен поштовх, він це відчув фізично.

Ці зйомки вимотували йому душу.

Його авторська програма виходила раз на тиждень і мала нехитру назву «01–02–03». Доводилося вдень і вночі мчати на місце події (то були переважно аварії чи пожежі), знімати-коментувати-аналізувати.

І щоразу відбувалося одне й те саме — якщо хтось помирав, він сприймав потужний електричний імпульс-крик потерпілого, пропускав через себе і, чорт забирай, навіть камера виходила з ладу, якщо він у цей час знімав.

Невже і справді Славко має доступ до чогось потойбічного? У колег ніколи такого не відбувалося. Містом ширилися чутки про надприродність і темряву, з якою він на «ти», люди пошепки називали його Провідником, шукаючи містичні витoki цій дивовижі. Такий дар навіщось дав йому Бог.

Славко (майже на дотик) опустив камеру на розвалену лаву і закурив, долаючи цей біль. Пригнічено дивився на купу металу, яка ще димілася. Потокom прихованого смутку простір міста струмував та бився, і цей пульсуючий рух було розлито, як море, як океан, у котрому раптом опинилися вони всі, зайшовши спочатку до колін, згодом до пояса, до краю. Але наставав новий день, за ним ще один: «Це ще не кінець», — казав Бог, розливаючи синяву.

Ця синява пробиралася всередину його тіла з кожним вдихом, перетворюючись на безкінечні внутрішні скульптури. Прозорі та пливкі, спалахували імпульси трансформації, з'являлися перед очима гострими цятками, він бачив порожнечу в тих чи інших формах: незбагненне коло варіантів порожнечі, обирав найдосконаліший, і простір зростав, як зловісна пухлина, так невільно було дихати — рах простору.

Камера розрядилася, Славко розгублено перевірів блок заряду батареї, коли раптом на панелі спалахнув вогник повної зарядки і на екрані відновилася картинка.

— Ти справді відчуваєш спалахи енергії? — дівчина з'явилася нізвідки, сиділа на лавці, чухала дворowego собаку за вухом і дивилася на екран камери. — Кажуть, ти вловлюєш невловиме. Провідник. Через те й техніка виходить із ладу, — простягнула правицю: — Мене звати Іскра.

Славко мовчки потиснув руку і раптом побачив шефа.

— Щойно схвалили твою участь у зйомках експерименту Патона, на правах ексклюзиву, — додала Іскра.

— Вуса мої сиві, нарешті нам пощастило! — діставшись найвищої точки ходи, видихнув шеф. — Славку, збирайся! Даси розгорнутий

матеріал, окремою програмою запустимо серію сюжетів. Що ти знаєш про коагуляцію?

— М-м-м... — Славко намагався згадати бодай щось, але марно. — Щось із біології?

Дівчина простягнула йому невеличку брошуру, він ухопив кілька слів з назви: інститут Патона, світова хірургія.

— Дорогою почитаєш.

Поки він закінчив зйомку, невпевнений, чи все відбувається насправді, Іскра розповіла Іванові Петровичу, як колись була тут, у музичному училищі імені Майбороди, брала участь у конкурсі.

— Є таке. А на чому граєш?

— На гітарі.

**

У Києві була така сама задуха, як і в місті Z. На Донбасі страйкували шахтарі, Київ калатало. До цього додалась істерія «кінця світу» — дурна пляма *«білого братства»* розтікалася країною, пророкуючи страшний суд. З вікна готелю, де оселився Славко, було видно Хрещатик.

Іскра розповіла хлопцеві про Агенцію, про наведене поле і про загрози для незалежної України. І відчула з того, як Славко подивився у відповідь, що усі слова мають значення.

— Завдання науковців — зберегти життя клітин. Високочастотний електрострум подаватимуть за обґрунтованою програмою, ми можемо корегувати її під час операції.

Було відомо, що зварюватимуть спеціальним інструментом. І хоча було виконано безліч обчислень, змодельовано безліч ситуацій з різними видами електричного струму, ніхто з науковців не знав напевно, які саме значення струму треба зафіксувати задля успіху.

Славко сумнівався, геть далекий від будь-якого уявлення про зварювання, але лютъ, з якою Іскра кляла навіжене поле, надавала впевненості, що він — лицар світла у двобої з демонами темряви.

— До біса балачки! У тебе дар, ти можеш і далі не використовувати його, бути звичайним спостерігачем, а можеш змінити світ на краще, — Іскра поворушила пальцями і вперіщила у Славка незначний імпульс струму. — Це може стати історією твого життя! В мене також

є дар генерувати у собі енергію. Бачив, як я підзарядила твою камеру? Тепер ми пліч-о-пліч!

— І багато вас таких в Агенції?

— Різні люди приходять, — стримано відповіла Іскра. — Один відомий співак є, але в нього інший дар.

— Хто цей співак, скажеш?

— Може, й скажу, — засміялася Іскра. — Ти — один із нас.

Славко розумів, що Україні треба рухатися вперед і зберегти спільний науковий простір. Патон це зробить! Зварювання тканин струмами високої частоти — на випадок удачі — здійснить переворот у світовій хірургії.

— Аналітики прорахували результати для серії експериментів — прогноз негативний, — вела далі Іскра. — Через невдалі спроби наші науковці відкладуть цю технологію для додаткових досліджень. Китайці вже сунули носа, і, поки ми будемо розмірковувати, що та як, вони скопіюють, щось змінять-доопрацюють і скажуть: «Це наше». Складні технології Китай тримає у таємниці. Для світу ця технологія буде закритою, хіба за великі гроші продаватимуть свої послуги. Українська технологія зварювання врятує тисячі життів у всьому світі, такі дані отримали наші аналітики на основі математичних прогнозів.

Її очі світилися.

У Іскриній сумочці з легкої тканини, на якій було зображено керамічного лева і виведено напис: «Гончар із Опішні Василь Омеляненко», лежали ноти. Поруч — китайська газета. Іскра показала статтю, пояснила:

— Китай зробив заяву про відкриття Інституту стратегічного розвитку хірургії. Ця структура досліджуватиме з'єднання живих клітин. Посилюється інтеграція науково-дослідних установ Китаю, представник Китайської держави заявив, що новий КІСР розширить можливості процесу з'єднання живих тканин. Які саме можливості, він не уточнив, але натякнув, що в цій галузі найближчим часом очікується прорив. Американці теж наступають на п'яти. Нам не можна схибити, — поклала газету поруч з нотами.

У стані покордоння

Цей день настав.

На вході до інституту стояли охоронці, обговорювали серіал з Чаком Норрісом.

Іскра показала перепустки. Увійшли всередину. На тлі чорно-білих фотографій, що висіли уздовж коридору, Славко здався їй ожилим зображенням: чисто виголена шкіра, бездоганно білий комірець на тлі чорної тканини піджака, такий собі «нуль-нуль-сім» — нічого примітного, хіба тільки погляд, від якого холоде кров у жилах.

Кілька годин підготовки, й нарешті їх запросили в операційну. Час ніби зупинився. На столі лежала свинка, усе було підготовлено. До операційної зайшли люди в білому, Іскра знала, що присутній Борис Патон, фахівці інженерного та медичного профілів — науковці, хірурги, але впізнати когось за масками-окулярами-халатами було неможливо.

Почали. Невдало. Клітини гинуть, Славко відчув це одразу. Сліпі, безголосі, бездушні згустки поганої енергії заповнили простір кімнати чорним проваллям.

Спалах енергії — невдало. *Спалах* — невдало.

...затискач.

...не виходить.

...інші режими.

...змінити режими.

Славко заглиблюється у свої відчуття: не чує, не бачить, лише повіки тремтять. Заходить у річку нервово-судинних спалахів, дослухаючись до ритму світла всередині себе: Провідник. Сер-це-бит-тям хвилі струмують вгору і вгору, наскрізь прошивають внутрішній простір. Сплесками, дивний ритм передчуття, чи зможе він...

*Ангеле-світло,
тримай мене міцно,
звучимо навзаєм —
ефемерне й реальне
со-творення: я — земля, я — глина.*

У цій темряві щось дихало, щось ворушилося. Чорна сила збивала-ламала налаштування рухів струму.

«Це — моя земля!» — шепоче Славко. Проста *правда*, немов голка пронизує кімнату, зав'язується хрестом — образ-скульптура, знак землі.

КУПИТИ